

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

נושא השבוע: לקראת חג פורים

ג' אדר תשפ"ג 1464 (שנה כח')

ההפטרה: "וה' נתן" (מלכים א, ה)

פרשת תרומה

"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונזשת" (כה, 5)

"וזאת התרומה אשר תקחו" – סופי תיבות תורה. לרמזו לנו למה שאמרו

חז"ל במדרש קהלת (יא, א): "אם בקשת לעשות צדקה עשה אותה עם עמלי תורה". (אור החמה)

לקראת פורים אנו נדרשים לתת "זכר למחצית השקל" לצדקה, וכשהיה בית המקדש קיים היה הכסף ניתן לצרכי בית המקדש, אולם כיום יש לתתם למוסדות תורה וישיבות וכוללים, "שמיום שחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה" (גמ' ברכות ה). וכל המשתדל בכך זוכה להרים קרן התורה ולומדיה ויזכה לראות בהרמת קרן ישראל.

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים" (כו, טו)

מהיכן היה לבני ישראל במדבר עצים לבנית המשכן? ומה פירוש "עצי שיטים עומדים"?

מובא במדרש תנחומא (שמות ט): יעקב אבינו נטע ארזים כשירדו למצרים, ולפני שמת ציווה לבניו להעלות את עצי השיטים עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם עתיד הקב"ה לצוותכם לעשות משכן במדבר מעצי שיטים, ראו שיהיו מזומנים בידכם", וזה שרמז הכתוב כאן "עומדים" ומוכנים מלפני כן, ובכך הקדים פתרון וישועה למצב שיווצר.

גם במגילת אסתר, כל המהלך שהתרחש שם נראה לכאורה טבעי ושמו של הקב"ה לא מוזכר כלל ונראה שכביכול הוא מסתיר פניו, בכל זאת על פי תכנון אלוקי מתרחשים מאורעות שהובילו לבחירת אסתר המלכה תחת ושתי כהכנה לעלייתו של המן לגדולה ונפילתו שתביא להצלת היהודים ממוות לחיים.

רווח והצלה ממקום אחר

מעשה שהיה

בחוץ המו הרחובות בשמחה עליזה וססגונית ודמויות מחופשות עם

משלוחי מנות בידיהם מיהרו לקיים את מצוות היום. גם חבריי בטנדר היו מלאי

עליזות ושמחה, רק אני אחראי המגבית ישבתי במצח חרוש קמטים ועלעלתי בפנקס שבידי אותו הכנתי בדקדקנות מבעוד מועד. והנה למרות המאגר הגדול שהצלחנו לבנות ועל אף ההתגייסות המרשימה של בחורי הישיבה למען "מגבית החתנים" של ישיבתנו היה תזרים המזומנים דליל מאד.

דפדפתי בפנקס הכתובות הלוח ושוב מחפש באיזו כתובת עדיין לא ביקרנו אך לא מצאתי משהו ראוי לשמו. משה סימן לי להצטרף לשירה שבטנדר אך אני הצטרפתי רק מן השפה ולחוק, המילים אמנם היו על שפתי אך הדאגות הציפו אותי על מצבה המדולדל של הקרן, נזכרתי בכל הפונים לקרן המייחלים לתמיכה ועל הפניות הרבות שנענו בסכומים מועטים או

תן לחיך שלך לשנות את העולם - אל תאפשר לעולם לשנות את החיך שלך!

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 5:40-5:35 * סוף זמן ק"ש 8:24-8:29

כניסת שבת: 5:15

יציאת שבת: 6:07

יציאת שבת: 6:45

בסירוב מוחלט והמצב לא היה נראה מעודד. הסכום שאספנו עד כה היה רחוק ממה שהיינו אוספים מידי שנה. "אז לאן עכשיו?" שאל הנהג, "עכשיו? יודע מה?? רבינוב 17, מקווה שהפעם תפתח לנו שם הדלת ויתרום גם הלב..." אמרתי בעודי מצלצל בפנקס.

הנהג פנה מהרחובות ההומים לעבר שכונה יוקרתית צדדית. "הי, נהג עצור בבקשה" קרא נתן. "לעצור? מה קרה? עדיין לא הגענו כלל לכתובת" אמר הנהג בפליאה.

"יש כאן בית אבות, אתם רואים?" אמר והצביע לעבר בניין מלבני וגדול. הנהג איבד קצת מסבלנותו ואנו הבטנו בנתן שביקש מאתנו לעצור ולרדת כשהוא מספר לנו שעד לפני כמה שנים סבא שלו התגורר בבית האבות הזה וכמה שמחה אנו יכולים להביא אל הקשישים החוסים בו. "אנו נמצאים כרגע במגבית חתנים ולא בעזרת קשישים" הזדעק אחד הבחורים.

"אנחנו נמצאים כאן כדי לעשות את הטוב בעיני ה' ונוסעים את הנסיעה הזאת כדי לגמול טוב עם בריותיו של הקב"ה, מהבוקר אנו שרים מלא גרוננו ורוקדים במלא כוחנו ופושטים יד, ולמה אנו עושים את כל זה?...?" מישוהו השיב לו: "אתה יודע כמה עולה היום אולם וקייטרינג..." אך נתן התעלם מכל התשובות "אנחנו עושים זאת כי אנו כאן בעולם כדי לעשות טוב ליהודים ומה זה משנה איזה סוג של טוב אנו עושים?".

הנהג הדמים את המנוע וחנה בצד המדרכה, כולם התבוננו ב, כאחראי המגבית כדי לשמוע מה אשיב לנתן. "נרד כאן במושב זקנים?" שאל אותי מישוהו בקול חסר אמון. "האמת היא שיש לנו רק עוד שתי כתובות" השבתי, "ויש לנו עוד זמן ניכר כך שנוכל להספיק גם את זה וגם את זה" עמד נתן על דעתו.

ירדנו מן הטנדר בלי תכנון מראש ונכנסנו בשערי בית האבות, הליצן הגדול שהיה תלוי בצבעוניותו גיחך לעומתנו בצחוק עצוב.

נתן שהכיר את המקום ניגש מיד לקבלה וביקש לדבר עם האחראי... "קדימה, זה מאושר, תתחילו לשיר כמו שאתם יודעים" ציווה עלינו. עשינו כדבריו והתחלנו לשיר, דלתות נפתחו ונקישות מקל וגלגלי הליכונים נשמעו באוזננו. הקשישים נקבצו לחזות בנו, פתאום הפסיק את ריקודינו קשיש כשהוא מנפנף בפנקס הקבלות שלנו לעברנו. הוא קרב את הפנקס לעיניו ושאל בהתרגשות: "זה שלכם?", "כן" - השבנו מתפלאים על מה ההתרגשות. "אז זאת הישיבה שלכם? וזה על שמו של הגאון הרב שאול לוצרנסקי הי"ד" הוא קרא את האותיות הקטנות, "ר' שאול הי"ד, הישיבה שלכם על שמו? אני זכיתי להכירו אני ניצלתי על ידו" אמר והחל לספר כיצד היה בודד בגטו, ילד כבן 9 ור' שאול אימץ אותו כבן ואף העניק לו ממאכלו וממשקו, הקשיש התמוגג בדמעות ואנו הבטנו בו בפליאה קשובה. "אני חייב לתת משהו ליכורו, שנים רבות חיפשתי איך להשיב לו, אבל מה יכולתי לתת?" הוא ביקש שנחכה וחזר כעבור מספר דקות. "אתה כאן האחראי?" הוא שאל אותי והגיש לי המחאה, ברכתי אותו בכל הברכות וחבריי גררו אותו לעבר מעגל הרוקדים שהיה בו הרבה שמחה. כשיצאנו מהמקום פתחתי את ההמחאה כדי לרשום לו קבלה, הסכום סיחרר אותי לגמרי. חזרתי במרוצה למסור לו קבלה והרעפתי עליו שוב תודות כשחברי מחכים לי בחוץ. והנה התברר לנו במוחש כי חסד שעושים אינו שב ריקם ורווח והצלה עומדים לפעמים דווקא ממקום אחר. (מרוה לצמא)

הלכות לקראת חג פורים

פינת ההלכה

שבת זכור: (שבת הבאה) א. בשבת שלפני פורים מוציאים שני ספרי תורה וקוראים בראשון-בפרשת השבוע שבעה עולים [ואומרים חצי קדיש] ובשני המפטיר - פרשת זכור [והספרדים אומרים חצי קדיש והאשכנזים לא אומרים] (ע"פ שו"ע אורח סי' תרפ"ה ס"ב, פסקי תשובות סי' רפ"ב ס"ו). ויוציאו ס"ת המהודר ביותר לקריאת זכור [וראו שיהיה קלף לא משוח] ויקפיד על קריאה מדוקדקת (תורת מועדים סי' 3 ס"ו, ילקו"י פורים עמ' פג).

ב. ראוי ששליח הציבור יעורר את הקהל לפני הקריאה לכוון לצאת ידי חובת מצות עשה מן התורה של זכירת מעשה עמלק ומחיתו, ואף הש"צ יכוון להוציא את הציבור ידי חובה בקריאתו (סי' תרפ"ה משנ"ז ס"ק יד) שמצוות צריכות כוונה (ש"ע סי' ס"ז). והציבור יאזינו לקריאת הש"צ ולא יקראו מהחומש (ש"ע יח"ד ח"ג סי' נג, חז"ע פורים עמ' ק).
 ג. נכון וראוי שנשים שיכולות לבוא לבית הכנסת, תבאנה לשמוע קריאת פרשת זכור (יח"ד ח"א סי' סד) אבל אין לעזוב את הילדים הקטנים לבד בשביל לשמוע את הקריאה כי העוסק במצווה (=טיפול בילדים) פטור ממצווה (שערי הכסף ח"א עמ' רפ) ואם יש במקום קריאה מיוחדת לנשים תלכנה לשמוע והבעלים ישמרו על הילדים, אך אם אינה יכולה לבוא לביה"כ טוב שתקרא בחומש פרשת זכור [דברים כה יז-יט] [יבי"א ח"ח סי' נד אות כז].
 ד. מותר להוציא ספר תורה במיוחד לנשים [אחרי התפילה] לקריאת פרשת זכור אבל בלי ברכה (חז"ע פורים עמ' י) ומנהג נכון הוא (ס).

תענית אסתר: ביום שני [יג אדר] תחילת צום 4:51 (לפנות בוקר) סיום הצום: 17:57 (בערב)

א. **טעם הצום** שבימי מרדכי ואסתר נקהלו היהודים ביום י"ג באדר להילחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכים לבקש רחמים שיעזרם ה' להתנקם מאויביהם והתענו באותו היום ולכן נהגו כל ישראל להתענות ב"ג באדר ונקרא תענית אסתר, כדי שנזכור שה' יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישב אל ה' בכל לבבו, כמו שעשה בימים ההם (משנ"ז סי' תרפ"ו ס"ק ז').
 ב. מנהג ישראל [בנים מגיל 13 ובנות מ-12] להתענות ביום י"ג אדר ואסתר לפרוש מן הציבור (סי' תרפ"ו ס"ק כהנ"א). מותר לשמוע מוזיקה עם כלי נגינה כרגיל (אגרות הרש"ל מכתב יח).
 ג. חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר (ש"ע סי' תקס"ד ס"א) מ"מ הישן [אפילו שלא על מיטתו (משנ"ז ס"א) אלא ע"ג שולחן וכי"ב (חז"ע עמ' יז)] שנת קבע [מחצי שעה ומעלה (פסקי תשובות סי' ד ס"י, כה"ח סי' ד ס"ק נה)] בליל התענית הרי כבר אז מתחיל להתענות (ש"ע סי' תקס"ד ס"א), אבל אם ישן בתחילת הלילה במשך כמה שעות ועדיין לא אכל ארוחת ערב והתעורר, מותר לו לאכול ארוחת ערב אף שלא עשה תנאי, שמסתבר שלא קיבל עליו את התענית עד שיאכל ארוחת ערב (חז"ע עמ' יז).
 ד. אם התנה קודם שהלך לישון שבדעתו לקום קודם עמוד השחר ולאכול, מותר לו לאכול ולשתות עד עמוד השחר (ש"ע סי' תקס"ד ס"א). אך אם שכח להתנות ואחר שישן קם קודם עלות השחר וחש צימאון, המקל לשתות יש לו על מה לסמוך ובפרט אם הוא רגיל לשתות בכל לילה (חז"ע עמ' יא).
 ה. אם התחיל לאכול בתוך חצי שעה לפני עמוד השחר (עמוד השחר = 4:51) אין לאכול סעודת קבע, אבל מותר פחות מכביצה (=54 גר') לחם או מזונות, ושאר מאכלים אפילו יותר (ש"ע סי' כט משנ"ז ס"ק כז, הלכה כדורה לגר"ד יוסף ח"ה סי' פט ס"כח).

ו. **אלו פטורים מהצום:** יולדת שאינה מניקה או המפלת (בתוך 24 חודש) שמרגישות חולשה יתרה (שאם לא כן צריכות לצום). מי שמצטער מכאב עיניים [מ"מ כשיבירא צריך לפרוע תעניתו אלא אם כן אכל בהוראת רופא] ואלו פטורים מהצום ואינם רשאים להחמיר על עצמם לצום: קטנים, אישה שילדה או הפילה בתוך 30 יום, חולה שאין בו סכנה ואפילו מי שתקפה אותו חולשה יתרה, זקן מופלג תשוש כוח, מעוברת [מ-3 חודשים ומעלה ומ"מ אם סובלת מהקאות ומיחושים או חולשה רבה אף לפני כן], מניקה בפועל, חתן וכלה בתוך שבע ברכות, מוהל, סנדק ואבי הבן ביום המילה (ע"פ חז"ע עמ' לט-מז, תורת מועדים סי' ג).

ז. מי שצריך רחמים על איזה דבר יקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר תחילה מזמור כב' בתהילים "למנצח על איילת השחר", ודרשו חז"ל "איילת השחר" זו אסתר. ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה' ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יענה לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותתקבל תפילתו ברצון (ומנצח בפסקי תשובות סי' תרפ"ו ס"ק 5 בשם קצ הישר).

ח. מצוי שמקדימים תפילת ערבית במוצאי הצום ומסיימים בצאת הכוכבים שאז צריך לחזור על קריאת שמע [שחיבה מהתורה] ואח"כ יקרא את המגילה [שחיבה מדרבנן].

זכר למחצית השקל: א. נוהגים ליתן קודם פורים מעות "זכר למחצית השקל" (אור"ח סי' תכ"ד ס"א כהנ"א, חז"ע עמ' קא). [זיהר שלא לקרוא לזה "מחצית השקל" (חז"ע ס"א) אם אפשר לפני שבת זכור ואם לא נתן נהגו לתת בליל פורים לפני קריאת המגילה (חז"ע ס"א)].

ב. צריך לתת עבורו ועבור אשתו ובניו הגדולים [מהדין מגיל 20 וטוב להחמיר מגיל 13 (חז"ע ע"מ קד)]. וטוב לתת גם בעבור ילדיו הקטנים (כה"ח סי' ר"ל ס"ק כז) ויתנו לשיבות וכוללים (חז"ע עמ' קה).

ג. **שווי זכר למחצית השקל הינו 23 ₪** להלן החשבון: מר"ן עובדיה יוסף צוק"ל בחזון עובדיה פורים (עמ' קב) כתב שבסיס החישוב הוא מחיר הכסף הגולמי – שפרושו כפי שנסחר בבורסה ואונקייט כסף כפי שנסחר בבורסה. נכון ל- כב שבט תשפ"ג [מחיר אונקיה \$21.89 * שער הדולר = 3.5] הינו 76.615 ₪. משקל אונקיה הוא 31.1035 ולכן מחיר 1 גרם כסף הינו 76.615/31.1035 = 2.463 ₪. מאחר וזכר למחצית השקל הוא 9 גר' כסף נכפיל 2.463*9 = 22.169 ומעוגל 23. (שיטת החישוב על פי מכתב שהוציא מר"ן הרשל"צ יצחק יוסף שליט"א ער"ח פר' שקלים תשפ"א)

ומי שקשה לו לתת ייתן כפי יכולתו (תורת מועדים סי' ד ס"ג, יח"ד ח"א סי' פז).

ד. אי אפשר לתת למצוות פורים ממעשר כספים (מחצית השקל, מתנות לאביונים וכו') [אלא אם כן התנה בפירוש בשעה שהתחיל להפריש בלי נדר והשעה דחוקה לו, רשאי לתת ממעשר כספים (חז"ע ק"ד)] אבל כשמוסיף על הנתינה מותר (תורת מועדים סס).

חג פורים: א. אין לאישה ללבוש בגדי איש וכן להיפך לצורך התחפשות, וירחיק אפילו את ילדיו הקטנים מזה (שו"ת יח"ד ח"ה סי' ג) וכן אין להתחפש בתחפושות מפחידות וכיו"ב (ד. ע.).

ב. ראוי שאת התפילות לא יתפלל כשהוא מחופש, ואם אין לו אפשרות להחליף בגדיו לרגילים מותר להתפלל בתחפושת באופן שאינו מכסה את הפנים, ואם מחופש לדוב וכדו' הנכון הוא להוריד את התחפושת (ילקו"י פורים סי' תרכ"ה ס"כ).

ג. אין היתר להשמיע דברי לעג והיתול במסיבת פורים כנגד רבנים, ואסור להשתתף במושב לצים כזה (ק. ילקו"י עמ' תתי"ז ס"ב, שו"ת יצי"א ח"ו חיו"ד סי' כ"א).

ד. אם יודע שביום פורים ימצא במקום שלא תהיה לו מגילה כשרה [כגון: בצבא] יקרא במגילה כשרה בלי ברכות כבר מראש חודש [לילה ויום (חז"ע עמ' לא)] ועדיף כמה שיותר סמוך לפורים, ואם אח"כ ביום פורים תזדמן לו מגילת קלף יקרא שוב בברכות (שו"ע סי' תרפ"ח ס"ז ובהרמ"א, משנ"ב ס"ק כז) [אבל סעודת פורים וכן משלוח מנות אין לקיים אלא בזמנם!] (משנ"ב ס"ק כ, חז"ע סס).

ה. תושבי ירושלים חוגגים את פורים ביום ט"ו אדר (יום רביעי), ותושבי תל אביב, אשדוד (ע"פ שו"ת כרית הלוי לגר"א מחפור ח"א סי' פ"א, ילקו"י פורים עמ' תתל"ז) ושאר הערים [ערי הפרזות] חוגגים ביום י"ד אדר (יום שלישי) (שו"ע סי' תרפ"ח ס"א, ג).

ו. * תושבי ירושלים שנמצא בליל י"ד בתל אביב ויודע שישהה שם עד י"ד בבוקר בעמוד השחר, מתחייב בכל מצוות פורים לילה ויום בברכה אפילו שישע בצהרים לירושלים. ואם יסע לירושלים בערב ט"ו (שושן פורים) וישהה שם עד עמוד השחר יקיים שוב את כל מצוות הפורים ללא ברכה.

* תושב תל אביב שהיה בעירו ב-י"ד וקיים כל מצוות הפורים ואח"כ נסע בליל ט"ו לירושלים ויודע שישהה שם עד ט"ו בבוקר בעמוד השחר, יקיים את כל מצוות הפורים שם ללא ברכה מדין חומרא [המחמיר תע"ב] (עיין שו"ע ס"ה, ילקו"י ח"ה עמ' ש"ה, ילקו"י פורים תשע"ב עמ' קנב-קנד, עיין תורת מועדים א"ר עמ' רלט-רל"ו).

ז. תושב ירושלים שנסע בפורים ביום לתל אביב למספר שעות וכן תושב ת"א שנסע בשושן פורים ביום לירושלים למספר שעות לא התחייבו במצוות פורים, גם לא מצד חומרא.

ח. * תושב ירושלים שנסע לתל אביב ביום י"ד באדר בבוקר (אחרי עמוד השחר) ושהה שם עד ט"ו באדר בבוקר (אחרי עמוד השחר) פטור לגמרי מלחגוג את פורים בכלל, ובדיעבד אם עשה כן יקרא מגילה ביום ט"ו באדר בלא ברכה ויאמר "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון ויקיים משלוח מנות ושאר מצות בט"ו באדר (ע"פ ילקו"י מועדים ותורת מועדים א"ר לגר"ד יוסף עמ' רל"ו-רמ"ג).

* תושב תל אביב ששהה בליל י"ד בירושלים וחוזר לביתו רק ב-י"ד בבוקר (אחרי עמוד השחר) פטור ממצוות פורים ואין לעשות כן לכתחילה ובדיעבד שעשה כן יקיים את מצוות פורים בלי ברכה ב-י"ד באדר וטוב להחמיר שגם ב-ט"ו באדר יעשה כן (תורת מועדים סס).

* תושב תל אביב שנסע לירושלים בליל י"ד באדר ונשאר שם עד ט"ו אדר בבוקר הרי זה קורא את המגילה בברכות ומקיים את כל מצוות פורים ב-ט"ו אדר (שושן פורים) (תורת מועדים סס, ילקו"י פורים תשע"ב עמ' קנט).

ט. * תושב תל-אביב וכיו"ב שחוגג פורים ב-י"ד באדר ששלח משלוח מנות לרעהו אשר בירושלים שחוגג ב-ט"ו אדר ויודע שמקבל המשלוח מנות יאכלם ב-ט"ו, יצא ידי חובתו (חז"ע פורים עמ' קסב-קסד ס"ד).

* תושב ירושלים שחוגג פורים ב-ט"ו אדר ששלח מנות ביום י"ד לרעהו בתל-אביב או שאר ערי ישראל שחוגגים ב-י"ד, יצא ידי חובתו, אבל אם שלח להם מנות ביום ט"ו לא יצא כיון שאצלם אינו יום פורים (חז"ע שם ס"ה).

פקה נרצת להורים ולמחנכים - צא"ן פיקוח נפש fe eed ילדנו

כל הורה ומחנך צריך להשגיח על ילדיו ולהזהירם בכל תוקף לבל יתעסקו בדינמיט, טיל שורק, חז"ז, פצצת סירחון, רימון עשן וכיוצ"ב. וכן אין להחזיק או להשתמש בהם..

א. בגלל הסכנה הגדולה שבדבר לילד: כסכנת קטיעת אצבעות ח"ו, פגיעה בעיניים, חוץ מעוון חילול ה' החמור והנורא שנגרם ע"י זה.

ב. בגלל הסכנה הגדולה שבדבר לסביבה: לפי שזה גורם להפחדה לחולי לב, נשים ובפרט בהריון, וקטנים שהפחד עלול להביאם לידי סכנת נפשות. הרב ש. וואזנר הרב ניסים קרליץ הרב ש. בעדני

זה הזמן לרכוש אבזרים ותחפושות שישמשו אותנו להמחשת יציאת מצרים בליל הסדר כדי לרתק את הילדים

טל': 08-8644452 אתר העלון: haihud.ashdod@gmail.com דוא"ל: alonhaihud.co.il